

CZU: 347.1:347.951

[http://doi.org/10.59295/sum3\(163\)2023_26](http://doi.org/10.59295/sum3(163)2023_26)

COMPETENȚA GENERALĂ – O PREMISĂ A EXISTENȚEI FORMEI JUDICIARE DE APĂRARE A DREPTURILOR CIVILE

Alexandru PRISAC

Universitatea de Studii Europene din Moldova

În acest articol a fost analizată competența generală ca o instituție juridică interramurală ce constituie o premisă de existență a formei judiciare de apărare a drepturilor civile. În lipsa reglementărilor privind competența generală nu ar exista întreaga activitate a instanțelor judecătorești îndreptate spre apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei. Au fost evidențiate particularitățile acestei premise pornind de la prevederile legislației Republicii Moldova, a modificărilor recente, a practicii judiciare și a sondajelor privind percepția unor fenomene juridice în societatea moldovenească.

Sunt prezentate acele caracteristici esențiale ce ridică ponderea formei judiciare în raport cu alte forme de apărare a drepturilor civile și care determină legislatorul de a opera modificările în reglementările competenței generale pentru a da prioritate uneia sau alteia din aceste forme. De asemenea, sunt înaintate și propuneri de modificare a cadrului legislativ pentru îmbunătățirea lui în acest domeniu.

Cuvinte-cheie: premisă, competență, judiciar, drepturi, interramural, apărare.

GENERAL COMPETENCE – A PREMISE OF THE EXISTENCE OF THE CIVIL FORM OF DEFENSE OF CIVIL RIGHTS

In this article, the general jurisdiction was analyzed as an interbranch legal institution that constitutes a premise for the existence of the judicial form of defense of civil rights. In the absence of the regulations regarding general competence, there would be no whole activity of the courts aimed at defending the rights, freedoms and legitimate interests of the person. The particularities of this premise were highlighted, starting from the provisions of the legislation of the Republic of Moldova, recent amendments, judicial practice and surveys regarding the perception of legal phenomena in the Moldovan society.

Those essential characteristics are presented that raise the weight of the judicial form in relation to other forms of defense of civil rights and that determine the legislator to operate the changes in the regulations of the general jurisdiction to give priority to one or another of these forms. Also, proposals are submitted to amend the legislative framework to improve it in this area.

Keywords: premise, jurisdiction, judicial, rights, interbranch, defense.

Introducere

Forma judiciară de apărare a drepturilor subiective civile constituie acea activitate a instanțelor judecătorești reglementată de normele procedurilor judiciare (procedura civilă, procedura penală, procedura contravențională), desfășurată în scopul apărării drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei.

Competența generală delimitează împuternirile diferitor organe de jurisdicție la examinarea și soluționarea cauzelor juridice. Aceasta reprezintă una din premisele de existență a formei judiciare de apărare a drepturilor civile, fiindcă orice instituție juridică procesuală are ca punct de plecare această instituție juridică interramurală.

Rezultate obținute și discuții

În literatura rusă de specialitate este menționat că obiectul de reglementare a tuturor instituțiilor procesuale judiciare îl formează relațiile procesuale care țin de competența generală a instanței de judecată [1, p. 60]. Fiind o premisă pentru apariția tuturor relațiilor procesuale judiciare, competența generală reprezintă și o premisă pentru existența activității judiciare de apărare a drepturilor civile. Întreaga formă judiciară este reglementată de normele de procedură.

Această premisă derivă din reglementările constituționale privind accesul la justiție consfințit în art. 20 al Constituției Republicii Moldova [2], ce prevede: „Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele legitime. (2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.” În virtutea acestui principiu, statul este obligat de a crea la nivel intern un sistem al instanțelor judecătorești, care vor aduce o satisfacție efectivă în cazul încălcării drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei. Este evident că acest sistem al instanțelor judecătorești nu poate să existe dacă nu ar fi acordate anumite împuterniciri, care, în primul rând, se conțin în reglementările competenței generale și apoi în cele a competenței jurisdicționale. Relația dintre competența generală și competența jurisdicțională fiind o relație dintre gen și specie. Astfel, deoarece accesul la justiție constituie un drept fundamental, și forma judiciară este cea mai perfectă formă de apărare a drepturilor civile.

Înseși doctrinarii constituționaliști [3, p. 416-417] menționează că „forma specială (procedurală) de efectuare a justiției, fiind unică și obligatorie, se deosebește esențial de forma de activitate a organelor celorlalte ramuri ale puterii de stat. Purtătorii puterii judecătorești nu sunt în drept să deroge în activitatea lor de la cerințele legislației procedurale. Examinarea și soluționarea cauzelor concrete, ce țin de competența instanțelor de judecată, se efectuează în baza principiilor constituționale:

- al egalității cetățenilor în fața legii și a justiției (art. 16);
 - al accesului liber la justiție (art. 20);
 - al prezumției nevinovăției (art. 21);
 - al dreptului la apărare (art. 26);
 - al legalității (art. 114);
 - al independenței judecătorilor (art. 116);
 - al publicității dezbaterilor judecătorești (art. 117);
- în baza prevederilor referitoare la:
- limba de procedură și dreptul la interpret (art. 118);
 - exercitarea căilor de atac (art. 119);
 - caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive (art. 120) [3, p. 416-417].”

Observăm că în textul din literatura de specialitate la care am făcut referință *supra* rezultă implicit că întreaga activitate procesuală de examinare și soluționare a cauzelor are loc numai în privința acelor cauze, care țin de competența instanțelor de judecată. Prin urmare, nici nu ar fi existat forma judiciară de apărare dacă nu exista competența generală. Deci, aceasta constituie o premisă de existență a acestei activități de apărare a drepturilor subiective civile.

În Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04.11.1950 [4] competența generală, în special, a instanțelor de judecată derivă din art. 6 § 1 din CADO ce consacră dreptul la un proces echitabil. În particular, se referă la componenta dreptului la un tribunal stabilit prin lege. În jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) a statuat că „Un organ de jurisdicție ce nu este organizat potrivit cu voința legiuitorului ar fi lipsit de orice legitimitate cerută într-o societate democratică pentru ca el să poată soluționa cauzele particularilor. De asemenea, expresia „stabilită de lege” privește nu numai baza legală a însăși existenței tribunalului, ci și structura formațiunii de judecată pentru fiecare cauză” [5]. Astfel, CtEDO a statuat că însăși organizarea instanței de judecată și a întregului proces este necesar de a fi realizate potrivit competenței fiecărei cauze a acestor autorități publice. Cu alte cuvinte, pornind de la competența generală este construit tot procesul judiciar la examinarea și soluționarea unei cauze judiciare.

Eficiența și prioritatea formei judiciare de apărare față de alte forme de apărare derivă din caracteristicile instanței judecătorești ca autoritate publică, care este împuternicită în virtutea reglementărilor competenței generale de a examina și soluționa cauze juridice. Prin Hotărârea Cuții Constituționale nr. 21 din 23-06-1997 cu privire la interpretarea art. 114 din Constituția Republicii Moldova [6], instanțele judecătorești au următoarele caracteristici: origine legală; permanență; sunt organe cu jurisdicție obligatorie; aplică principiul contradictorialității și normele de drept. Aceste caracteristici ale instanțelor judecătorești au ca premisă și competența generală. Vom evidenția premisa respectivă în cadrul fiecărei caracteristici a instanței judecătorești după cum urmează:

- *origine legală*. Sistemul judecătoresc este organizat prin lege. Potrivit art. 115 din Constituția Re-

publicii Moldova: „Justiția se înfăptuiește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii. (2) Pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, potrivit legii judecătorii specializate.” În vederea realizării acestor prevederi constituționale art. 1 al Legii nr. 514 din 06-07-1995 privind organizarea judecătorească stipulează: „Puterea judecătorească este independentă, separată de puterea legislativă și puterea executivă, are atribuții proprii, exercitate prin instanțele judecătorești, în conformitate cu principiile și dispozițiile prevăzute de Constituție și de alte legi.” Din analiza acestor prevederi legale constatăm că existența sistemului judecătorec în cadrul puterilor de stat există în virtutea competenței generale care este reglementată de lege, care delimitează clar împuternicirea instanțelor judecătorești de a înfăptui justiția, față de puterea executivă și judecătorească;

- *permanență*. În virtutea competenței generale, instanțelor judecătorești le este atribuită funcția permanentă de a înfăptui justiția, comparativ altor autorități publice. Prin lege doar poate fi lărgită sau restrânsă competența generală a instanțelor judecătorești pe anumite cauze prin atribuirea unor prerogative autorităților administrative, arbitrajului, comisiei de conciliere în dreptul muncii sau altor organizații nestatale;

- *sunt organe cu jurisdicție obligatorie*. Comparativ altor organe de jurisdicție, competența generală oferă împuternicirea instanțelor judecătorești de a soluționa cauze judiciare a căror soluții urmează a fi obligatorii. Odată ce o instanță de judecată este împuternicită de a examina o anumită cauză judiciară, soluția dată în urma examinării acesteia va fi obligatorie pentru participanții la proces și pentru autoritățile publice. De exemplu, la 23 iunie 2015, România a transmis Secretarului General al ONU declarația privind acceptarea de către România a jurisdicției obligatorii a Curții Internaționale de Justiție. Declarația, formulată de România în baza art. 36 alin. 2 și 3 din Statutul Curții Internaționale de Justiție(CIJ), produce efecte juridice de la această dată a notificării sale Secretarului General al ONU, în condițiile menționate în cuprinsul său [7]. Prin urmare, prin lege este acceptată competența generală a unei instanțe judecătorești a cărei jurisdicție devine obligatorie.

- *aplică principiul contradictorialității și normele de drept*. Instanța de judecată examinează cauze civile, penale și contravenționale în temeiul aplicării normelor de drept doar în ordinea în care este aplicat principiul contradictorialității. Astfel, în virtutea competenței generale, instanțele judecătorești sunt împuternicite de a aplica normele de drept la examinarea cauzelor judiciare, în lipsa acestei împuterniciri orice altă autoritate le poate aplica într-un litigiu concret dacă îi era conferită prin lege această atribuție.

Forma judiciară de apărare a drepturilor civile este cea mai ideală, pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei. Din acest considerent, regulile privind competența generală sunt astfel reglementate, încât să acorde acesteia o prioritate în raport cu alte forme de apărare a drepturilor civile, ceea ce rezultă din art. 33 din CPC. Această prioritate pornește de la caracteristicile avantajoase ale formei procesuale de apărare a drepturilor civile. Cea mai mare parte a activității instanței de judecată îndreptate spre apărarea drepturilor și intereselor legitime o desfășoară în cadrul formei procesuale civile, fiindcă dreptul procesual civil constituie o ramură de drept comun. În literatura de specialitate s-a menționat că formei procesuale civile îi sunt caracteristice următoarele avantaje [8, p. 8]:

- existența anumitor garanții constituționale, în primul rând, independența judecătorilor și supunerea lor doar legii, contradictorialitatea, oralitatea și nemijlocirea, posibilitatea de a comunica instanței prin limba posedată sau vorbită;

- totalitatea normelor de drept procesual civil în ansamblu și în sens larg învederează forma procesual-civilă; se determină strict și exhaustiv activitatea procesuală – în proces sunt admise numai acțiunile care sunt expres prevăzute de legea procesuală;

- soluția instanței judecătorești trebuie să fie fondată doar pe anumite circumstanțe dovedite și constatate de către instanța judecătorească prin aplicarea mijloacelor prevăzute de lege;

- persoanelor interesate în soluționarea cauzei civile le este oferită posibilitatea de fi introduse în proces pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime [8, p. 8].

Instituția competenței generale stabilește prioritatea formei judiciare de apărare a drepturilor civile în raport cu forma obștească, administrativă și mixtă, inclusiv pornind de la prezumția nivelului înalt al calității actului justiției, care se presupune că există în sistemul judecătorec. Totuși, în urma diminuării caracteristicilor formei procesuale de apărare a drepturilor civile menționate *supra*, calitatea actului justiție poate

scădea, ceea ce constituie și un factor pentru ca legiuitorul să diminueze și prioritatea formei judiciare de apărare a drepturilor civile prin modificarea competenței generale a mai multor organe jurisdicționale.

Una din caracteristicile avantajoase ale formei procesuale de apărare a drepturilor civile în Republica Moldova, ce tot mai mult este diminuată, este minimalizarea tot mai pronunțată a principiului oralității în dezbaterile judiciare, ceea ce, după părerea noastră, scade calitatea actului justiției. Procedurile judiciare, care au avut la bază sistemul procedurii orale, tot mai mult sunt transformate în proceduri scrise. În istoria dezvoltării procedurii civile, procedura scrisă cel mai mult a scăzut calitatea actului justiției. În dezvoltarea sa istorică, au fost evidențiate cinci tipuri de sisteme procesuale [9, p. 120]:

1. Primul tip este sistemul unei oralități pure. În acest sistem prevala principiul oralității, fiind prima treaptă în istoria dezvoltării procesului civil (cât și penal) în fiecare stat.

2. Al doilea tip este sistemul pur scris. Această formă a procesului a apărut în perioada medievală. Toate procesele civile fiind desfășurate exclusiv în formă scrisă. În rezultat, s-a simțit un declin substanțial al calității actului justiției.

3. Al treilea este combinarea celor două sisteme cu preponderența formei scrise. Deși a fost introdusă și forma orală, aceasta a fost ignorată în desfășurarea procesului, părțile limitându-se doar la schimbul de documente scrise.

4. Al patrulea este combinarea celor două sisteme cu preponderența formei orale. În cadrul acestei proceduri, circumstanțele de fapt ale cauzei sunt constatate de către instanța de judecată atât în baza materialelor prezente la dosar, cât și din explicațiile părților. Însă, participanții în proces pot să invoce noi circumstanțe și să modifice cele confirmate prin explicațiile proprii. În cazul în care părțile nu se prezentau, instanța de judecată putea să examineze cauza civilă în baza materialelor din dosar.

5. Al cincilea sistem acordă o semnificație egală atât formei orale, cât și celei scrise în procesul contradictoriu [9, p. 120].

În Republica Moldova s-au înregistrat succese privind operarea unor modificări în legislație prin instituirea formei scrise în privința mai multor feluri de procedură, care au avut un impact pozitiv asupra diminuării duratei proceselor de judecată prin simplificarea procedurilor de rigoare, fapt menționat în Raportul privind realizarea Planului Național de Acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM – UE în anii 2017 – 2019 (Titlul III „Justiție, libertate și securitate”) [10, p. 17]. Totuși, aceste modificări care au mărit numărul procedurilor judiciare scrise au dus la scăderea calității actului justiției, care rezultă din însăși imposibilitatea de a asigura concomitent realizarea unui echilibru dintre celeritatea și calitatea actului justiției. Inclusiv și justițiabilii observă această consecință. Astfel, în Sondajul „Percepția judecătorilor, procurorilor și avocaților privind reforma în justiție și combaterea corupției” realizat de Centrul de Resurse Juridice din Moldova în decembrie 2015 [11, p. 31], la întrebarea „Care este opinia Dvs. despre examinarea recursurilor de către CSJ în lipsa (procedura scrisă)? Avocații au răspuns după cum urmează: 14.6% întru totul sunt de acord; 21,3% mai curând sunt de acord; 12,8 neutru; 28.7% mai curând nu sunt de acord; 22.6% de loc nu sunt de acord; 0% îmi vine greu să răspund. Observăm că mai mult de jumătate din numărul avocaților chestionați au răspuns că nu sunt de acord. Însă, o altă opinie au avut-o judecătorii, care au răspuns după cum urmează: 48.4% întru totul sunt de acord; 20,9% mai curând sunt de acord; 11,0 neutru; 13.4% mai curând nu sunt de acord; 5.4% de loc nu sunt de acord; 1.0% îmi vine greu să răspund (a se vedea schema nr. 4). Deci, cei a căror cauze urmează a fi soluționate de către instanța de judecată, adică justițiabilii, sunt mai nemulțumiți de procedura scrisă în fața Curții Supreme de Justiție.

Un exemplu de reglementare procesuală ce asigură celeritatea procedurii civile, însă ce poate să afecteze calitatea actului justiției, sunt prevederile art. 278⁶, alin. (3) din CPC, care prevede: „Declarația independentă a victimei este suficientă pentru emiterea ordonanței de protecție în caz de pericol iminent de comitere a violenței fizice. Instanța de judecată poate solicita, după caz, organului de asistență socială sau poliției prezentarea unui raport de caracterizare a familiei vizate și a presupusului agresor. Instanța de judecată poate solicita și alte acte necesare pentru examinarea cererii.” Această prevedere stipulează o regulă specială privind aprecierea suficienței probelor pentru emiterea ordonanței de protecție în caz de pericol iminent de comitere a violenței în familie. Pentru a fi suficient un cumul minim de probe la emiterea ordonanței de protecție, legiuitorul a stipulat ca fiind suficientă, în acest caz, declarația independentă a victimei. Această

probă reprezintă o relatare a victimei despre circumstanțele actului de violență, fără a fi supusă anumitei influențe. Iar condiția pericolului iminent de comitere a violenței în familie presupune că este gata a se produce. Regula dată obligă instanța printr-o singură declarație de a aplica măsura de protecție. Totuși, implicit, instanța de judecată poate verifica veridicitatea lor, solicitând, după caz, organului de asistență socială sau poliției prezentarea unui raport de caracterizare a familiei vizate și a presupusului agresor. Instanța de judecată poate solicita și alte acte necesare pentru examinarea cererii [12, p. 861]. Dispozițiile art. 278⁶, alin. (3) din CPC stipulează o regulă pentru a asigura celeritatea procedurii privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, deoarece evită toate incidentele procedurale care pot apărea pe parcursul administrării altor probe. Însă, reglementările date ar putea să ducă, în cele mai multe cazuri, la pronunțarea unei încheieri neîntemeiate de admitere a cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, care, evident, nu va corespunde realității.

Este de remarcat că asupra Sesizării nr. 40g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 318³ alin. (2) din Codul de procedură civilă, a cărei autor este postdoctorandul acestei lucrări, Curtea Constituțională s-a expus în Decizia nr. 35 din 19.04.2018 că simpla emitere a ordonanței de protecție în baza declarației victimei nu face incidentă prezumția de nevinovăție. Curtea Constituțională a constatat că pretinsa victimă este obligată să indice în cererea privind aplicarea măsurilor de protecție circumstanțele actului de violență, intensitatea, durata, consecințele suportate și alte circumstanțe care justifică aplicarea măsurilor de protecție. Aceste condiții reprezintă o delimitare a prezumției menționate *supra*, pentru că instanțele de judecată iau o decizie sau alta în funcție de coerența afirmațiilor pretinsei victime. Mai mult, Curtea a subliniat că pretinsa victimă ar putea fi trasă la răspundere penală, de exemplu, pentru denunț sau pentru plângere falsă, în eventualitatea în care le-ar prezenta autorităților afirmații care nu corespund adevărului. Inclusiv, această împrejurare constituie una dintre garanțiile importante pentru presupusul „agresor” [13]. Astfel, această regulă specială privind aprecierea suficienței probelor pentru emiterea ordonanței de protecție a fost declarată constituțională, iar celeritatea a rămas a fi apreciată prioritară față de calitatea actului justiției în cadrul acestui fel de procedură.

Declinul calității actului justiției în Republica Moldova în urma includerii pe scară largă a procedurilor scrise în codificările procedurale a determinat legiuitorul de a găsi soluții pentru a ridica calitatea actului justiției. Faptul că legiuitorul a sesizat acest declin se constată, în special, prin faptul că a fost lungit termenul de redactare a hotărârilor integrale (motivarea hotărârii). Astfel, prin Legea nr. 13 din 12-02-2021 pentru modificarea unor acte normative [14] au fost modificate prevederile art. 236 alin. (6) din CPC în care a fost substituit textul „30 de zile” cu textul „45 de zile”. Un termen atât de lung de redactare a hotărârilor integrale nu a mai existat în istoria dezvoltării reglementărilor procesuale din republica noastră. Motivarea acestei modificări legislative este în nota informativă la Legea nr. 13 din 12-02-2021: „Aceste realități afectează serios calitatea actului de justiție și independența judecătorilor. Considerăm că modificarea dispozițiilor legale menționate supra, constituie premisa redactării unor hotărâri judecătorești de calitate, înlăturând posibilitatea ca termenul de la moment stabilit de lege să devină un element de presiune asupra judecătorului, care s-ar expune unor eventuale consecințe de ordin disciplinar în cazul depășirii sale, și care, implicit, afectează calitatea actului de justiție [15].” Prin urmare, cu cât mai mult se mărește numărul procedurilor scrise, se mărește și timpul necesar pentru redactare a hotărârilor judecătorești, fiindcă și numărul acestor acte judecătorești de dispoziție se mărește.

Este invocată de noi problema echilibrului dintre celeritatea procedurilor judiciare pornind de la forma scrisă a mai multor proceduri judiciare și calitatea actului justiției, fiindcă aceste două caracteristici cel mai mult determină legiuitorul la acordarea priorității formei judiciare de apărare a drepturilor civile prin reglementările competenței generale a instanțelor judecătorești. Deci, în mod corect și echitabil, excludând interesele politice ale legiuitorului, creșterea importanței formei judiciare de apărare a drepturilor civile în reglementările competenței generale este determinată de asigurarea echilibrului dintre celeritatea procedurilor judiciare și a calității actului justiției.

În viziunea noastră, pentru a asigura un echilibru dintre celeritatea procedurilor judiciare și calitatea actului justiției, propunem de *lege ferenda* modificarea prevederilor art. 444 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova în următoarea redacție: „Judecarea recursului se face cu citarea părților. Neprezentarea lor, însă, nu împiedică examinarea recursului. „Toate acestea din considerentul că prevederile actuale care

sunt în vigoare cel mai mult afectează calitatea actului justiției în Republica Moldova, instanța de recurs, care este Curtea Supremă de Justiție, este ultima instanță care asigură calitatea actului justiției în stat. Instituirea acestei proceduri scrise în fața Curții Supreme de Justiție, evident, nu asigură nivelul corespunzător de percepere a informațiilor despre circumstanțele de drept și, inclusiv și de fapt comunicate de către justițiabili către această ultimă instanță. Or, este bine cunoscut că prin comunicarea scrisă nu este atât de bine comunicată o informație ca și în cazul unei comunicări verbale. Justițiabilii nu se simt în modul corespunzător auziți de ultima instanță națională. Considerăm că acesta este și un motiv al măririi numărului de adresări la CtEDO împotriva Republicii Moldova. Astfel, în anul 2021, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a primit 630 de cereri îndreptate împotriva Republicii Moldova. Acest număr este aproape egal cu cererile depuse în anul 2019 (an de până la pandemie). Raportat la populația țării, numărul cererilor depuse împotriva Moldovei este foarte mare. În 2021, moldovenii s-au adresat la CtEDO de 3 ori mai des decât media europeană, arată o analiză a cauzelor moldovenești la CtEDO, efectuată de Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM). Tot în anul 2021, CtEDO a pronunțat 68 hotărâri în cauzele moldovenești, iar Moldova la acest aspect este pe locul cinci din cele 47 de țări membre ale Consiliului Europei. În hotărârile pronunțate, CtEDO a constatat 69 de violări ale Convenției Europene pentru Drepturile Omului (CEDO), majoritatea cărora se referă la activitatea judecătorilor [16]. Dacă în ultima instanță ar fi asigurată o examinare echitabilă a cauzelor de către Curtea Supremă de Justiție, numărul acestor cauze ar fi fost mult mai mic.

Vorbind de calitatea activității judecătorilor și de independența judecătorilor prin prisma formelor de apărare a drepturilor civile, autorul autohton CREȚU Vasile menționează: „Numirea judecătorilor de către legislativ sau de executiv este o modalitate frecventă de creare a corpului judecătoresc, însă nu cea mai eficientă, mai ales, dacă este vorba de independența judecătorilor. În legătură cu aceasta, e cazul să semnalăm că formarea corpului judecătoresc se poate realiza nu numai prin numire, ci și prin alegere. După părerea noastră, pentru ca organele care judecă să corespundă adecvat funcției, pentru a fi asigurată independența judecătorilor față de celelalte puteri (funcții), pentru a se afla pe picior de egalitate cu celelalte puteri, și puterea judecătorească ar trebuie să fie rezultatul unor alegeri directe de către popor [17, p. 27-41]. Această propunere a fost pusă în discuție și de către unii deputați din Parlamentul Republicii Moldova în anul 2018, însă nu a ajuns la nivel de inițiativă de modificare a Constituției Republicii Moldova, fiind criticată în societatea moldovenească [18]. În viziunea noastră, o astfel de revizuire a Constituției ar fi una care ar asigura un nivel înalt al independenței judecătorilor, însă doar la nivel inluzoriu dacă nu vor fi modificate o parte substanțială din reglementările constituționale.

Concluzii. În forma judiciară a Republicii Moldova predomină caracterul celerității procedurilor judiciare față de calitatea actului justiției, ceea ce diminuează interesul societății față de această activitate de apărare a drepturilor civile, în raport cu alte forme de apărare a drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei. Ponderea unei forme de apărare a drepturilor civile se învederează în reglementările competenței generale care stă la baza existenței lor.

Referințe:

1. ШЕСТЮК, В. М. Система советского гражданского процессуального права (вопросы теории). Москва: Изд-во МГУ. 1989. 133 с. ISBN 5-211-00266-0.
2. Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12 august 1994.
3. NEGRU, B., OSMOCHESCU, N., SMOCHINĂ, A., GURIN, A. Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău: Arc, 2012. 576 p. ISBN 978-9975-61-700-0.
4. Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. Roma, 04.11.1950.
5. Judgment of European Court of Human Rights (Chamber). Case of Bulut v. Austria. 22.02.1996.
6. Hotărârea Cuții Constituționale cu privire la interpretarea art. 114 din Constituția Republicii Moldova: nr. 21 din 23 iulie 1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr. 45, art. 24.
7. Acceptarea de către România a jurisdicției obligatorii a Curții Internaționale de Justiție. Ministerul Afacerilor Interne a României. Departamentul Afacerilor Juridice. ©2021. [Accesat la 16.01.2023] Disponibil: <https://www.mae.ro/node/17739>
8. ВЛАСОВА, А. (отв. ред.). Гражданское процессуальное право Российской Федерации, учебник.

- Москва: Издат. Юрайт, 2003, 448 с. ISBN 978-5-98209-025-6.
9. ВАСЬКОВСКИЙ, Е. В. Курс гражданского процесса. Москва: Изд. Бр. Башмаковых, 1913. Т. 1. 691 с.
 10. Raportul privind realizarea Planului Național de Acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM – UE în anii 2017 – 2019 (Titlul III „Justiție, libertate și securitate) Chișinău, 2020, 101 p.
 11. Sondaj „Percepția judecătorilor, procurorilor și avocaților privind reforma în justiție și combaterea corupției”. Centru de Resurse Juridice din Moldova. Chișinău, 2015, 56 p. [Accesat la 16.01.2023] Disponibil: <https://crjm.org/wp-content/uploads/2016/01/CRJM-Percepts-reformelor-just.pdf>
 12. PRISAC, A. Comentariul Codului de procedură civilă al Republicii Moldova. Chișinău: Cartier, 2019, 1316 p. ISBN 978-9975-139-79-3.
 13. Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizării nr. 40g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 3183 alin. (2) din Codul de procedură civilă (emiterea ordonanței de protecție în baza declarației victimei): nr. 35 din 19 aprilie 2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 195-209, art. 103.
 14. Legea pentru modificarea unor acte normative: nr. 13 din 12 februarie 2021. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2021, nr. 96-99.
 15. Notă informativă la proiectul de Lege pentru modificarea unor acte legislative. Parlamentul Republicii Moldova, © 2010. [Accesat la 16.01.2023] Disponibil: <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=2e9755cd-1fef-498a-889b-0d2a88be5328>
 16. Republica Moldova se află în topul statelor cu cele mai multe condamnări la CtEDO. Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) © 2022. [Accesat la 16.01.2023] Disponibil: <https://crjm.org/republica-moldova-se-afla-in-topul-statelor-cu-cele-mai-multe-condamnari-la-ctedo-in-2021-moldovenii-au-depus-plangeri-de-trei-ori-mai-des-decat-media-europeana/>
 17. CREȚU, V. Principiul și criteriile privind diferențierea organelor judiciare de celelate organe ale statului. Coraportul justiției cu alte funcții statale în Republica Moldova. În: Analele Universității de Stat din Moldova. Teoria și practica aplicării legislației în regimul constituțional în Republica Moldova. Chișinău: Cartier, 1999, p. 34. ISBN 9975-79-028-3.
 18. Judecătorii aleși de popor. Întoarcerea în URSS sau politizarea justiției? Radio Europa liberă, © 2022. [Accesat la 16.01.2023] Disponibil: <https://moldova.europalibera.org/a/judec%C4%83tori-ale%C5%9Fi-%C3%AEntoarcerea-%C3%AEn-urss-sau-politizarea-sectorului/29534453.html>
 19. ВАСЬКОВСКИЙ, Е. В. Курс гражданского процесса. Москва: Изд. Бр. Башмаковых, 1913, Т. 1. 691 с.
 20. ВЛАСОВА, А. (отв. ред.). Гражданское процессуальное право Российской Федерации, учебник. Москва: Издат: Юрайт, 2003, 448 с. ISBN 978-5-98209-025-6.
 21. ШЕСТЮК, В. М. Система советского гражданского процессуального права (вопросы теории). Москва: Изд-во МГУ. 1989. 133 с. ISBN 5-211-00266-0.

Date despre autor:

Alexandru PRISAC, doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Studii Europene din Moldova.

E-mail: alexandruprisac@yahoo.com

ORCID: 0000-0003-0954-7670

Prezentat la 17.01.2023